92 Pavlovský, J. N.: 356.33

75 LET AKADEMIKA J. N. PAVLOVSKÉHO

Podplukovník C. Sc. MUDr. Josef MRÁZ

Generálporučík akademik Jevgenij Nikanorovič Pavlovskij, který se dožil 5. března 75 let, patří beze sporu k těm osobnostem, jejichž dílo zůstane trvale zapsáno v dějinách biologických věd. Obzor, který Pavlovskij ve své činnosti obsáhl, je mimořádně široký a zasluhuje největšího obdivu. Zásluhou jeho obětavé práce byla řada oblastí SSSR zbavena dávné metly nebezpečných chorob a jeho vědecký odkaz se stal účinným nástrojem v boji za zdraví národa.

Pavlovskij se zpočátku zabýval řadu let studiem morfologie členovců, významných z hlediska lékařského a veterinárního. V této době publikoval mnoho originálních prací, z nichž zvláště práce o jedových žlázách některých živočichů dosáhly světové úrovně (Die Gifttiere und ihre Giftigkeit, Jena 1927 aj.).

V porevolučních letech se však stále hlouběji zabývá studiem epidemiologicky významných parasitologických problémů a podílí se na důležitých opatřeních v boji proti skvrnivce, malárii aj.

V r. 1928 organisuje první komplexní expedici, která otevřela novou kapitolu parasitologického výzkumu, neboť umožňuje studovat složité biologické vztahy parasita a jeho hostitele, cirkulaci patogenního agens a jiné faktory epidemického procesu v jeho přirozených podmínkách. Se svými spolupracovníky studuje v několika expedicích klíšťový návratný tyf, kožní formu leishmaniosy, horečku papataci aj. Světově proslulé se staly jeho výpravy do sibiřské tajgy, které objasnily epidemiologii klíšťové jaro-letní encefalitidy. Následovaly další a další expedice (celkem asi 160) do nejrůznějších oblastí SSSR, zaměřené na studium a boj proti japonské B encefalitidě, klíšťové skvrnivce, hemorrhagickým horečkám, tularémii, malárii, leptospirose, brucelose a jiným antropozoonosám a na hledání účinných prostředků ochrany proti dvoukřídlému hematofágnímu hmyzu a jiným ektoparasitům. Všestranné ekologické a epidemiologicko-parasitologické studie umožnily pronikavě snížit výskyt mnohých uvedených nemocí a zmírnit strádání obyvatelstva.

Neméně významné byly i expedice helmintologické a velkou pozornost věnuje Pavlovskij parasitární protozoologii. Pod jeho vedením byly uskutečněny expedice i do zahraničí (Iran, Korea).

Pavlovskij se hluboce zajímá i o otázky obecně biologické. Cíl své práce nevidí pouze ve vyřešení dílčích otázek, nýbrž jejich pomocí se snaží vyjasnit širší problém, objevit zákonitosti jevů. Získaný vědecký materiál nemá proto kasuistický charakter, nýbrž je spojen jednotící společnou ideou. Z nich nejproslulejší je učení o přírodní ohniskovosti nákaz, které nejen usnadňuje studium daných nemocí, ale i možnost aktivní obrany proti nim; toto učení se stává teoretickou základnou krajové epidemiologie a lékařské geografie. Hluboce biologicky chápe Pavlovskij i vzájemné vztahy hostitele a parasita; jejich organismy nepovažuje za oddělené, nýbrž za jednotný systém, určený mnoha ekologickými faktory vzniklými během evoluce. Podnětným je úspěšně propracovávaný problém o parasitocenosách. Uvedené tři problémy vycházejí z jednotné ekologicko-evoluční koncepce. Právem je proto Pavlovskij považován za nejvýznamnějšího představitele moderní ekologické parasitologie.

Pavlovskij publikoval přes 1200 prací, je autorem mnoha učebnic, monografií a studií, redigoval více než 80 sborníků, je redaktorem několika periodik. Působil jako pedagog na řadě vysokých škol a ústavů; založil a byl a dosud je vedoucím činitelem mnoha předních vědeckých institucí. Mezi jeho žáky jsou vynikající vědci, kteří představují jednu z nejvýraznějších vědeckých škol SSSR, a teoretické a metodologické principy jeho učení se staly základnou úspěšné činnosti mnoha zahraničních laboratoří.

Za své vynikající zásluhy byl poctěn vysokými řády a vyznamenáními (4 řády Lenina, 2 prémie Stalina aj.). Je řádným členem Akademie věd SSSR, Akademie lékařských věd SSSR a několika zahraničních vědeckých institucí (Londýn, Dílli aj.). O jeho životě a díle bylo publikováno přes 200 statí v ruštině a několik desítek v cizích jazycích. Je poslancem Sovětu národností Nejvyššího Sovětu SSSR.

Akademik Pavlovskij se těší hluboké úctě a vážnosti doma i za hranicemi. Získává si nezapomenutelné sympatie pro svou skromnost a hluboce lidské cítění; projevuje neobyčejně aktivní zájem o navazování pracovních styků se zahraničními vědeckými pracovníky.

Akademik Pavlovskij se dožívá svých 75. narozenin plný pracovního elánu, nadšení a plánů. Přejeme mu co nejupřímněji ještě mnoho let života vyplněného vnitřní spokojeností a úspěšnou prací pro blaho a slávu sovětského lidu, pro lepší život člověka.